# Відродження духовних цінностей у системі сучасних викликів

**Василь ІСАКОВ**

***Василь Ісаков. Відродження духовних цінностей у системі сучасних викликів***

*У статті розглядається важливість відродження духовних цінностей. Проведено короткий аналіз основних чинників, що впливають на формування внутрішнього світу сучасної людини, відзначаючи тенденції секуляризації та матеріалізму. Обґрунтовується теза, що саме міцні духовні орієнтири можуть слугувати надійною опорою для особистості та суспільства перед обличчям політичних, економічних та соціальних криз сьогодення. Розглядається важлива роль Православної Церкви України в процесі духовного відродження в Україні.*

***Ключові слова:*** *духовні цінності, відродження духовності, секуляризація, матеріалізм, суспільство споживання, вплив медіа, втрата духовних орієнтирів, внутрішній світ людини, Православна Церква України.*

***Isakov Vasyl. Revival of Spiritual Values in the System of Modern Challenges***

*The article examines the importance of the revival of spiritual values. A brief analysis is conducted of the main factors that influence the formation of the inner world of the modern person, noting the tendencies of secularization and materialism. The thesis is substantiated that precisely strong spiritual orientations can serve as a reliable support for the individual and society in the face of contemporary political, economic, and social crises. The important role of the Orthodox Church of Ukraine in the process of spiritual revival in Ukraine is examined.*

***Key words:*** *spiritual values, revival of spirituality, secularization, materialism, consumer society, media influence, loss of spiritual orientation, inner world of a person, Orthodox Church of Ukraine.*

Сучасне суспільство переживає складні трансформації, де секуляризація та посилена орієнтація на матеріальне споживання

витісняють духовні цінності. Цей зсув часто призводить до втрати глибоких сенсів життя та моральних орієнтирів. Фокус на матеріальних благах сприяє зростанню нерівності, атомізації та соціальному відчуженню. Зрештою, ослаблення духовних зв'язків та надмірний матеріалізм збільшують ризик дезорієнтації, руйнування соціальної єдності, зростання конфліктів у суспільстві.

Ослаблення духовних зв'язків та надмірний матеріалізм збільшують ризик різноманітних кризових явищ. Наша епоха, це епоха криз - політичних, економічних, у міжнародних відносинах, на місцевому рівні та в глобальному світі.

Слід зазначити суттєвий вплив сучасних медіа на свідомість людей. Швидке поширення інформації, яке стало можливим завдяки розвитку цифрових технологій та соціальних мереж. Хоча це й відкриває миттєвий доступ до величезних масивів даних та подій з усього світу, водночас воно призводить до безпрецедентного інформаційного перевантаження. У цьому бурхливому потоці стає дедалі складніше відрізнити достовірні факти від дезінформації, маніпуляцій та суб'єктивних думок, що ускладнює формування об'єктивної картини реальності. Це відволікає людей від внутрішнього пошуку, глибинних духовних запитів та осмислення сенсу життя, замінюючи їх ілюзією щастя через матеріальні блага.

У багатьох випадках бачимо абсолютну втрату здатності критично мислити та об'єктивно оцінювати реальність. Наші сучасники шукають простих відповідей на складні питання свого життя, не бажаючи замислюватися над глибинними причинно-наслідковими зв'язками подій що відбуваються, не бажаючи жити в єдності з Творцем. "Нинішні часи випробовують людські душі." ("Американська криза" Томас Пейн ) [3].

Особливо гостро себе проявляє втрата духовних орієнтирів серед молоді. Підміна фундаментальних життєвих цінностей на псевдо цінності, сформовані під впливом різноманітних молодіжних субкультур, призводять до деградації та руйнування внутрішнього світу молодої людини, як наслідок маємо зневіру та прояв агресії і нетерпимості до

всього і всіх. Молодь спишіть жити "на повну". Це бажання "підігрівається" нав'язливою рекламою та пропагандою.

Але людина це не тільки тіло, про яке ми дбаємо щодня, оточуючи себе різноманітними матеріальними благами та комфортом, людина - це перш за все душа, те, що даровано їй Творцем: "І сотворив Господь Бог людину з пороху земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, і стала людина живою душею." (Книга Буття 2:7).

На відміну від турботи про тіло, що вимагає зовнішніх ресурсів, плекання душі – це робота внутрішня, яка вимагає зусиль над собою, самопізнання та самовдосконалення. Вона полягає у пошуку істини, розвитку емпатії та співчуття, прагненні до краси та гармонії (не лише зовнішньої), здатності до прощення, вихованні моральних чеснот (таких як чесність, відповідальність, доброта), усвідомленні своїх цінностей та свого місця у світобудові. Саме ці аспекти формують внутрішній стрижень людини, її здатність любити, творити, долати труднощі та знаходити сенс навіть у випробуваннях.

Отже, ми повинні дбати про цей безцінний дар, тримати його в чистоті. Ми повинні знайти баланс між тілесним і духовним, як зазначено в працях Феофана Затворника: "Коли задовольняються духовні потреби, то вони навчають людину поставляти в згоду з ними задоволення і інших потреб, так що ні те, чим задовольняється душа, ні те, чим задовольняється тіло, не суперечать духовному життю, а їй - сприяє - і в людини оселяється повна гармонія всіх рухів і виявлень до життя: гармонія думок, почуттів, бажань, відносин, насолод. І це - рай! І навпаки, коли дух не задовольняється і це єдине на потребу забуте, тоді всі інші потреби розбігаються в різні боки і кожна вимагає свого і так як їх купа, то голоси їх, як шум на базарі, приголомшують бідну людину, і вона кидається то туди, то сюди, як очманіла, щоб їх задовольнити" [4].

Першопричиною багатьох як суспільних так і персональних проблем є недотримання Божих заповідей. Люди відвернулися та забули про Творця - джерело життя і добра. Християнські цінності, що базуються на любові, терпінні і справедливості відкинуті. Їх заступили егоїзм,

нестримне бажання особистої наживи, прагнення влади над іншими і зрештою, нехтування усіма принципами моралі.

Ми всі хочемо, щоб нас любили та поважали, але чи так само ми ставимося до своїх ближніх? Чи любимо їх як самих себе? Чи завжди ми щирі та справедливі по відношенню до інших? Як влучно зауважив філософ Еріх Фромм у своїй праці "Мистецтво любові": "Любов – це діяльність, а не пасивний афект; це ‘стояння в’, а не ‘падіння в’. У найбільш загальному плані активний характер любові можна описати, заявивши, що любов – це передусім віддавати**,** а не отримувати." [5].

Справжня любов до ближнього, щирість та справедливість випливають не просто із зовнішнього правила чи очікування, а із глибокої внутрішньої роботи, розвитку власної духовності та здатності бачити в іншій людині рівну собі цінність – живу душу. Отже, виклик полягає у постійному, свідомому прагненні узгодити наше фундаментальне бажання бути любимими з нашою готовністю та здатністю безкорисливо любити та поважати інших, адже саме в цьому полягає основа гармонійного співіснування та справжньої людяності.

І тут, ми повинні звернутися до Святого Письма:"Ісус сказав йому: полюби Господа Бога твого всім серцем твоїм, і всією душею твоєю, і всією думкою твоєю. Це найперша і найбільша заповідь. Друга ж подібна до неї: люби ближнього твого, як самого себе. На цих двох заповідях утверджується весь Закон і Пророки." (Мф. 22:37-40). Це той дороговказ, яким повинна послуговуватися кожна свідома людина. Без любові, тобто без Бога, бо Бог це і є любов, людина нічого не варта. Тільки любов як найвищий прояв ласки Божої здатна врятувати людину від гріхопадіння та самознищення.

Шлях до Бога у кожної людини свій, унікальний та особистий. Господь, як люблячий і терплячий Батько, чекає на всіх без винятку. Він не примушує, а з безмежною любов'ю очікує на наше вільне рішення повернутися до Нього. І саме від нашої вільної волі та внутрішньої готовності залежить, коли ми усвідомлено ступимо на цей шлях. Шлях, що вимагає мужності пізнавати правду про себе та світ, а також щирого каяття

за минулі помилки та хибні вибори. Лише цей шлях правди і покаяння, крок за кроком, веде до справжнього пізнання Бога, внутрішньої гармонії та спасіння.

"Яка бо користь людині, якщо вона здобуде весь світ, а душу свою занапастить? Або що дасть людина взамін за душу свою?" (Мф. 16:26) - ось над чим повинні люди задуматися. Наше земне життя є тимчасовим. Усвідомлення цього факту повинно налаштовувати нас бути готовими в будь-яку мить предстати перед Творцем і Справедливим Суддею, рішення якого не купиш за всі багатства цього світу. Тільки щира віра та добрі вчинки здатні зробити нас в очах Господніх достойними життя вічного.

Важливість відродження духовних цінностей годі перебільшити. У світі постійних змін, інформаційного шуму та зовнішніх криз людині конче потрібен твердий внутрішній стрижень, який є не матеріальною опорою, а духовною серцевиною. Цей стрижень формується цінностями, що вищі за швидкоплинні блага, і слугує якорем, що дозволяє не тільки вистояти перед будь-якими викликами, але й критично осмислювати світ, відрізняти істину від маніпуляцій та спрямовувати свої таланти на осмислене, гармонійне життя.

Без відродження духовних цінностей та повернення людей до Бога стає вкрай складним побудувати справедливе, чесне та по-справжньому щасливе життя як для окремої людини, так і для суспільства в цілому. Через духовність закладається той міцний фундамент цінностей та відповідальності, без якого суспільні зв'язки слабшають, а особисті прагнення зводяться до поверхневого. У вирішенні складних питань сьогодення, що вимагають не лише раціональних, а й глибоких етичних рішень, виключно тверда віра виявляється здатною надати необхідну силу та чіткість. Вона допомагає долати сумніви, протистояти тиску обставин та знаходити осмислені шляхи розвитку, що виходять за межі короткострокової вигоди. Тільки тверда віра здатна допомогти в розв'язанні складних питань сьогодення і забезпечити сталий розвиток на користь і сучасникам і майбутнім поколінням.

Особливу увагу слід звернути на проблему духовного відродження в Україні, в основі якої повинно бути відродження національної ідеї. Саме національна ідея є тією фундаментальною базою, на якій Україна може усвідомити та визначити своє місце в структурі європейської та світової цивілізації. Це не про ізоляцію, а про самоідентифікацію у глобалізованому світі, розуміння власних національних інтересів, цінностей, які ми можемо запропонувати світові, та ролі, яку ми прагнемо відігравати на міжнародній арені. В умовах зовнішніх загроз, імперських амбіцій інших держав та складних геополітичних реалій, сильна, глибоко усвідомлена та духовно наповнена національна ідея стає життєво необхідним внутрішнім стрижнем стійкості суспільства. Вона є джерелом національної єдності, солідарності, готовності до самопожертви та рішучості відстоювати свою свободу, суверенітет та європейський вибір.

Важливу роль в процесі відродження духовних цінностей в Україні покликана виконувати Церква, як інституція, що представляє Ісуса Христа на землі. Особливо важливим є усвідомлення українцями необхідності єднання навколо своєї Помісної Православної Церкви, де всі молитви, піснеспіви і проповіді звучать зрозумілою рідною мовою. Православна Церква України справді має потенціал стати тим потужним духовним "магнітом", що здатний консолідувати українське суспільство. Вона пропонує спільну духовну домівку, засновану на багатовіковій традиції та національній ідентичності, допомагаючи українцям зберегти свою духовність та культурну самобутність в умовах глобалізаційних впливів.

Роль ПЦУ як інституції, що несе світло Христової віри та водночас глибоко вкорінена в національну традицію, є визначальною для процесу відродження духовності та зміцнення української ідентичності перед лицем сучасних викликів.

Це єднання навколо Христа у своїй, рідній Церкві співзвучне словам Святого Письма "І буде єдине стадо, і один Пастир" (Ін. 10:16), де національна Церква виступає як шлях до духовного об'єднання народу під Божим покровом.

**Висновки.** Сучасні виклики та криза духовності свідчать, що без відродження вищих цінностей та повернення до Бога неможливо збудувати справедливе, чесне та щасливе життя для людини й суспільства Тільки спираючись на вічні духовні принципи можна знайти мудрі рішення для складних питань сьогодення та подолати деструктивні сили. В Україні цей процес нерозривно пов'язаний з національною ідеєю та консолідуючою роллю Православної Церкви України, що є ключовим для ідентичності та стійкості перед зовнішніми загрозами. Отже, свідоме прагнення кожної людини до духовного зростання є не лише особистим шляхом до Бога, але й необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку та благополуччя як сучасників, так і майбутніх поколінь.

**Джерела:**


1. Святе Євангеліє / З благословення Блаженнійшого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія. К.: Вид-во "Благо", 2019. 600с.
2. Біблія / переклад Огієнко І. - ВБФ "Східноєвропейська гуманітарна місія", 2019. - 1412с.
3. Thomas Paine. "Common Sense and The American Crisis". Dover Thrift Editions. Dover Publications, 1997. - 224с.
4 Феофан Затворник святитель. Что есть духовная жизнь и как на нее настроиться?: собрание писем. М.: Правило веры, 2007. С.78.
5. Фромм Е. Мистецтво любові / Еріх Фромм; пер. з англ. В.Кучменко. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. – 192 с.